

zaten we zwijgend tegenover elkaar. Ik merkte zijn sympathie voor mij, maar genegenheid voor hem kon ik al niet meer voelen, want hij had mijn kind ongelukkig gemaakt, al was dit geen zonde. Wat is een vriend, dacht ik. Als een man niet heel zijn leven voor een vrouw over heeft, heeft zij niets aan hem. Het is de schuld der mannen niet, de vrouwen vragen te veel. Dolf heeft veel voor Eva over, maar niet het leven dat zij hem vroeg. En ik die alles, die heel mijn leven voor haar geven wil, ben van geen nut. Nee, lang nadat een vader zijn kind nog noodig heeft, is hij voor haar van weinig nut meer.

En Eva trouwde Elie de Wolff. Ze gingen boven de apotheek wonen. We, dat is zij en ik. Van 't begin van mijn leven af ben ik nederig geweest. Ook nederigheid is geen verdienste. Ik zeg het eerlijk. De nederige geniet van zijn nederigheid. Ik plaatste me op den achtergrond toen ik alleen met Eva woonde. Nu ze getrouwd was, trachtte ik mezelf nog meer op den achtergrond te stellen. „Mevrouw 'r man,” zooals 't dienstmeisje hem noemde, accepteerde deze houding al bij voorbaat. Hij was de kalme, glimlachende heer des huizes en ik de oude vader dien hij met een beetje eerbied behandelde, omdat dit zijn eigen waardigheid verhoogde, en met wat spot. Ik was niet oprecht-nederig meer, ik kon dus ook niet van m'n kleinheid genieten. Zie, ik ben zoo graag de laatste onder de eersten geweest bij m'n vrienden van 't Paleis-café of tegenover mijn dochter. Ik wilde luisteren en leeren. Nu werd ik een beetje valsch, een beetje ziek. Ik moest nederig doen tegenover een man, die onder mij, onder ieder mensch stond. Mevrouw 'r man! Ik noemde hem al dadelijk na 't huwelijk „de nette souteneur”. God, als Eva wist dat ik zóó over haar man denk. Dat is 't ergste. Dat ik mijn dochter bedrieg en haar pijn doe zonder dat ze het weet.

Zevenentwintig jaren lang heeft m'n dochter niet van iets kunnen houden of het werd mij dierbaar door háár liefde. En nu leef ik in haat en minachting jegens haar eigen man.

Eva wilde niet dat ik alleen zou gaan wonen. Ze zei het onhandig. „U hebt uw heele leven voor mij gezorgd, vader. Nu willen we het voor u blijven doen.” Dat „willen we” deed pijn. En is niet ieder mensch die liefheeft, 't zij vader of moeder, 't zij vriend of vriendin, een minnaar, een minnares. Wat had ik zoo graag uit Eva's mond gehoord? Ik kan niet zonder u leven, vader! 't Is te veel geëischt. Maar de omstandigheden hadden van mij geen gewonen vader gemaakt. Natuurlijk: de kinderen moeten uitvliegen! Maar laat dan toch de ouders op hun nest krepeeren, rechtvaardige God! Ik verdiende nog mijn brood, er was veel vóór dat ik apart zou gaan wonen, ik wilde het ook, mijn verstand zei me dat het beter was, maar ik kon het niet. Ik kon niet buiten m'n dochter,